

# **Funkcje rodziny**



**Rodzina jest jedną z najważniejszych grup pierwotnych ma poczucie swej odrębności, ma własne zadania i cele życiowe, układ stałych międzyosobniczych stosunków, określoną strukturę.**

**Jest małą grupą społeczną w której występują bezpośrednie kontakty, twarzą w twarz, stosunki pomiędzy jej członkami są bliskie nasycone emocjami.  
(Zbigniew Tyszka)**

# Rodzina jako instytucja społeczna

Rodzina może być też interpretowana w kategoriach instytucji społecznej.

W tym znaczeniu należy uwzględnić jej formalne ustanowienie i funkcjonowanie w odniesieniu do norm społecznych oraz jej miejsce w systemie społecznym.

Małżeństwo jako instytucja trwała - mamy na myśli jej formalne ustanowienie oraz funkcjonowanie według określonych norm i zasad społecznych. Stąd też sens małżeństwa jako instytucji sprowadza się w dużej mierze – a może nawet przede wszystkim – do pełnienia przez nią koniecznych dla społeczeństwa funkcji.

Instytucjonalne ramy porządkują jednostkowe działania związane z byciem razem i posiadaniem dziecka.

Przesądzają więc też o ich wzajemnych relacjach i oczekiwaniach.

Instytucja społeczna, jaką jest rodzina podlega przemianom, jakie występują:

- 1) na płaszczyźnie technologiczno-informacyjnej (związanej z wiedzą, postępem i nauką),
- 2) ekonomicznej (nowe sektory gospodarki oraz aktywizacja zawodowa kobiet),
- 3) kulturowej (nowe wartości, normy, prądy i ideologie, tożsamość ponowoczesna, seksualność),
- 4) społecznej (rewolucja seksualna i feministyczna, osłabienie więzi społecznej, przejście od kolektywizmu do indywidualizmu).

# Cele rodziny

- Zrodzenie potomstwa, tym samym zaspokojenie potrzeb seksualnych małżonków.
- Miłość, czyli zaspokojenie potrzeb emocjonalnych między małżonkami i w odniesieniu do kolejnych członków rodziny.
- Wychowanie, czyli opieka nad zrodzonym potomstwem i socjalizacja jako aspekt przygotowania dzieci do właściwego funkcjonowania w społeczeństwie.
- Wieloraka współpraca.
- Osiągnięcie szczęścia.



## FUNKCJE RODZINY

**„Skutki wywoływane przez działanie i zachowanie się członków rodziny zawierające się w samej rodzinie lub poza nią, bez względu na to, czy były one zamierzone lub pożądane” (Jan Szczepański)**

**„Cele, do których zmierza działalność rodzinna oraz zadania, które pełni rodzina zaspokajając potrzeby swych członków i całego społeczeństwa”  
(Franciszek Adamski)**

**„Wyspecjalizowane oraz permanentne działania i współdziałania członków rodziny wynikające z bardziej lub mniej uświadamianych sobie przez nich zadań, podejmowanych w ramach wyznaczonych przez obowiązujące normy i wzory, a prowadzące do określonych efektów głównych i pobocznych”  
(Zbigniew Tyszka)**

Reprodukcyjna

Socjalizacyjna

Opiekuńcza

Emocjonalna

Seksualna

Ekonomiczna

Stratyfikacyjna

Identyfikacyjna

Integracyjno-kontrolna

Rekreacyjno-towarzyska



Socjologowie są przekonani, że coraz więcej z tych funkcji np. funkcję socjalizacyjną lub rekreacyjno-towarzyską „zlecają” innym, wyspecjalizowanym instytucjom.

Kontrolę nad zachowaniem jednostek sprawują rozmaite instytucje państwowe.

Rytm dnia jednostki wyznaczają raczej jej obowiązki pozarodzinne niż zobowiązania wobec domowników.

Socjalizują przedszkola, szkoły, uniwersytety i grupy rówieśnicze w nich zlokalizowane.

Funkcje ekonomiczne można przypisać wszystkim miejscom w których wykonuje się dzisiaj pracę zawodową.

Funkcja stratyfikacyjna staje się „ukryta” – istnieje nacisk na status osiągnięciowy jednostki. Funkcja ta ma mniejsze znaczenie albo objawia się w inny sposób (np. dbałość o lepsze wykształcenie dzieci).

## Funkcja prokreacyjna

Z zaspokajaniem seksualno-emocjonalnych potrzeb związana jest funkcja prokreacyjna rodziny.

Rodzina podtrzymuje biologiczną ciągłość społeczeństwa, ponieważ jest najmniejszą grupą społeczną, która rekrutuje swoich członków przez rozród i przyczynia się tym samym do podtrzymania trwałości innych, szerszych od niej ludzkich zbiorowości.

Chociaż powszechnie wiadomo, że prokreacja „zarezerwowana” jest dla małżeństw, to jednak współcześnie fenomen prokreacji realizowany jest również poza małżeństwem.

# Macierzyństwo

Macierzyństwo może wynikać z różnych pobudek potrzeb kobiet. Ze względu na stosunek emocjonalny do roli może być ono:

- 1) egzystencjalne – wyznaczające sens życia kobiety,
- 2) instynktowne – w którym kobieta ma potrzebę posiadania dziecka za wszelką cenę,
- 3) zaprzeczone, wynikające z niechęci do posiadania dziecka,
- 4) zastępcze, w którym kobieta opiekuje się nie swoim dzieckiem,
- 5) wymuszone – z powodu gwałtu, nieznamomości zasad antykoncepcji,
- 6) konformistyczne, czyli pragmatyczne – w celu przyjęcia roli matki, by tym samym mieć opiekę na starość,
- 7) utracone – z powodu niemożności bycia matką,
- 8) wywalczone – głównie dzięki osiągnięciom medycyny,
- 9) poświęcone – gdy kobieta rezygnuje z innych ról,
- 10) ideologiczne – wynikające z nakazu boskiego, narodowego. (Beata Trzop)

# Ojcostwo

Model ojcostwa jest wyznaczany przez zasady i obyczajowość panujące w danej kulturze, a także indywidualnymi cechami jednostki.

Ojcostwo występuje jako:

- 1) biologiczne – stanowi podstawę pokrewieństwa i ustalenia, kto jest ojcem,
- 2) psychiczne – jako efekt świadomej pracy nad sobą i samodzielnej nauki roli,
- 3) wychowawcze – obecność ojca i jego wpływ na społeczne postawy dziecka,
- 4) moralne – ojciec jest autorytetem dla swego dziecka,
- 5) dojrzałe – kiedy ojciec jednoczy wzory dystansu i bliskości,
- 6) tożsamościowe – ojciec utożsamia się z rolą oczekiwaną społecznie (Mariola Bieńko).



**Czynniki wpływające na postawy antyprokreacyjne**

**Zanik tradycyjnej rodziny wielopokoleniowej skupionej przestrzennie**

**Swoista moda na bezdzietność – wolność „od” dzieci (DINKS)**

**Brak odpowiedzialnej polityki pronatalistycznej**

**Koncentracja na doznaniach zmysłowych**

**Możliwość dostatniego życia oraz awansu poza małżeństwem i rodziną**

**Miłość = Małżeństwo = Macierzyństwo ??????**

# Bezdziethość

Czynniki odnoszące się do sfer:

- biologicznej,
- ekonomicznej,
- społecznej,
- osobistej sfery życia człowieka.

„Reprodukcja z biologicznej stała się reprodukcją społeczną” (A. Giddens).

## Funkcja seksualna

Seksualność jest bardzo ważnym faktorem życia małżeńskiego, bowiem daje poczucie satysfakcji oraz spełnienia ze strony kobiety i mężczyzny. Seksualność ta może być analizowana w wymiarze psychologicznym, biologicznym i socjologicznym.

W sensie psychologicznym wpływa na właściwe zachowanie małżonków między sobą.

W sensie biologicznym wyraża somatyczne zaspokojenie małżonków i służy zaspokojeniu potrzeb seksualnych pary małżeńskiej.

W sensie socjologicznym wpływa na właściwe relacje między nimi.

## Funkcja socjalizacyjna

- Rodzina zapewnia ciągłość kultury, jest pierwszym miejscem, w którym jednostka zapoznaje się z kulturowym dziedzictwem społeczeństwa: językiem, wartościami, normami, obyczajami, moralnością, religią.
- Wieloletnie kształtowanie osobowości człowieka, przygotowuje do życia w społeczeństwie, do pełnienia różnych zadań w społeczeństwie.
- Rodzina pełni też funkcję kulturalną. Odpowiada za kształtowanie przeżyć estetycznych w rodzinie. Należy jednak odróżnić życie kulturalne rodziny jako całości od życia kulturalnego poszczególnych jej członków, które toczy się poza rodziną poprzez osobowy, indywidualny kontakt poszczególnych jednostek z instytucjami kulturalnymi.
- Dynamika społecznego rozwoju znosi pozycję ludzi starszych w przekazie kultury.



## Funkcja emocjonalna

W partnerskim układzie ról relacja między małżonkami charakteryzuje się silną więzią emocjonalną.

Trwałość związku opiera się na wzajemnej atrakcyjności partnerów, troszczących się ustawicznie o wzajemne przypodobanie, o własne szczęście osobiste i szczęście partnera.

## Funkcja ekonomiczna

Rodzina jest instytucją zapewniającą swoim członkom rozmaite zasoby materialne, a jej członkowie mają wyznaczony odpowiedni zakres działań gospodarczych, związany z wiekiem i płcią.

Gromadzenie dóbr przez rodzinę.

Praca jest ontologicznym wymiarem ludzkiego bytowania.

Młode kobiety coraz częściej traktują rolę matki jako rolę, którą można dopasować do innych ról rodzinnych i społecznych.

Rodziny z równoległymi karierami zawodowymi rodziców (z „dwoma głowami domu”)

Partnerstwo nie odnosi się jednak tylko do zakresu ról i pozycji oraz podziałów zadań w rodzinie, które i tak mimo podjęcia przez kobiety pracy zawodowej, w dużej mierze nadal pozostają płciowo określone.

To także, a może przede wszystkim szeroki dyskurs rodzinny oparty na określonych grupach wartości i norm.

Gniazdownicy

## Rodziny z równoległymi karierami zawodowymi rodziców

Wskaźnikami ważności zwykle są:

- czas,
- poziom zarobków,
- sukces i prestiż (jego widoczność i wartościowanie),
- poziom zgodności ze stwierdzeniem: kariera męża jest niezbędna, kariera żony – opcjonalna,

Mażonkowie mają podobną pozycję w relacji, każdy jest w podobnym stopniu: odpowiedzialny za rozwój emocjonalny rodziny, jej utrzymanie (nawet przy różnicach w zarobkach), nawet przy porównywalnych kwalifikacjach i stanowiskach, wspólnie podejmują decyzje o charakterze finansowym.

# Dylematy

- 1) związany z pełnieniem jednocześnie wielu ról,
- 2) w obrębie tożsamości rodzajowej, powstały na skutek konfliktu pomiędzy socjalizacją pierwotną do roli rodzajowej oraz rolą kulturowo przypisaną danej płci a rolą zawodową,
- 3) konieczność łączenia pracy zawodowej i życia rodzinnego oraz bezustannego dokonywania wyborów i określania priorytetów,
- 4) dylemat związany z aktywnością społeczną i kontaktami z innymi, wynikający z braku czasu,
- 5) normatywne jako rezultat sankcji środowiskowych,

Efektom tych dylematów często bywa zmęczenie, zwłaszcza w przypadku kobiet, mimo wszystko wciąż bardziej obciążonych obowiązkami, stresu, frustracji, poczucia winy.

Syndromy „matczynej winy” i „nieobecnego ojca”.

## Funkcja opiekuńcza

Rodzina jest uprawnionym miejscem opieki jej członków, nie tylko dzieci, ale i innych członków rodziny w sytuacji nieradzenia sobie przez nich z zaspokojeniem potrzeb, którzy z różnych powodów nie potrafią być w pełni samodzielni (choroba, starość, niepełnosprawność).

Rodziny są „policją społeczną”, a także „rodzajem społecznego ubezpieczenia”, gdyż tworzą więź samopomocy, która pomaga jednostce wyjść z trudnych sytuacji życiowych, bez angażowania instytucji.

Opierając się na wskaźnikach można dowieść, że rodzina jest miejscem sprzyjającym pełnieniu ról.

Ale też, dobierając inne wskaźniki, można dowodzić, że kryzys rodziny jako grupy społecznej i jako instytucji jest faktem społecznym.

Rzecz tkwi we wskaźnikach, ich właściwym doborze oraz interpretacji.

Warto zauważyć, że we współczesnej rodzinie wobec przesunięcia i wydłużenia niektórych faz życia zmieniają się zakresy ról, ich natężenia, akcenty, a zarazem pojawiają się dylematy wyborów dotyczących: zadań, działań, spodziewanych skutków, swoistych kalkulacji „strat i zysków”.

Rodzina jako najważniejsze środowisko funkcjonowania, socjalizacji i wychowania człowieka, zwłaszcza w fazach poprzedzających dorosłość.

Rodzina realizuje istotne z punktu widzenia społeczeństwa cele oraz funkcje wynikające z podporządkowania się społeczno-kulturowym regułom postępowania oraz przekazem międzygeneracyjnym w rodzinie.

Dziękuję za uwagę

dr Barbara Marek-Zborowska